

Ulusların Düşüşü-Daron Acemoğlu ve James Robinson

“Sömürücü siyasi kurumlar gücü küçük bir elit grupta yoğunlaştırır ve bu gücün uygulanmasına sadece küçük çaplı kısıtlamalar koyar.” s.81.

“Çoğulculuk ve kapsayıcı ekonomik kurumlar arasında yakın bir ilişki olduğu bir gerçektir.” sayfa 80. (Ulusların Düşüşü, Doğan kitap, Ekim 2024)

“Max Weber devleti, toplumdaki “meşru şiddetin tekili” olarak tanımlar.” s.80

“Sömürücü siyasi kurumlar, siyasi gücü elinde tutan elitlerin az sayıda kısıtlama ya da muhalif güç barındıran ekonomik kurumları seçmelerini mümkün kılar. Ayrıca elitlerin gelecekteki siyasi kurumları ve bunların gelişimini ve yapılandırmalarını da kolaylaştırır. Sömürücü ekonomik kurumlar ise aynı elit sınıfı zenginleştirir.” s.81.

“Sömürücü siyasi kurumların desteklediği ekonomik büyüme düzenlemelerinin doğaları gereği kırılgan olduğunun da altını çizmek gerekir.”s.93.

“Eğer siyasi kurumlar sömürücü olmaktan kapsayıcı olmaya geçiş yapamazlarsa, güç dağılımı ve gücün kullanım yetkisi ekonomik zenginliğin temellerini zayıflatacaktır.” s.94.

“Yaratıcı yıkım korkusu Neolitik Devrim ve Sanayi Devrimi arasındaki yıllarca yaşam standartlarında sürdürülebilir bir artış sağlanamamasının başlıca sebebidir. Teknolojik inovasyon toplumları zenginleştirir. Ancak bu süreçte eskinin yerine geçer. Bazılarının ekonomik ayrıcalıklarıyla siyasi güçleri de yok olur.” s.173.

“Sanayi devrimi 19.yüzyıl ve sonrasında tüm dünyada dönüştürücü kritik dönemeç yarattı. Vatandaşlarının yeni teknolojilere yatırım yapmasına izin veren ve onları teşvik eden toplumlar hızla büyüdü. Ancak dünya üzerinde bunu başaramayan ya da bu yolu tercih etmeyen pek çok ülkede oldu. Sömürücü siyasi ve ekonomik kurumların idaresindeki uluslar bu tür teşvikler üretmediler.” s.225.

“İşte bu sayede çoğulculuk ve beraberinde getirdiği hukukun üstünlüğü Britanya siyasi kurumlarının kalıcı özellikleri haline geldi ve sonra göreceğimiz gibi çoğulculuk ve hukukun üstünlüğü bir kez oluşunca, bu sonrasında daha fazla çoğulculuk ve siyasi sürece daha çok katılım talebi de yaratır.” s.296.

“Ancak 18.yüzyıl başlarında Britanyalı siyasi elitler hukukun üstünlüğünü askıya almanın monarşinin sunduğu kazanımları tehlikeye sokacağını nasıl anladılarsa, kongre üyeleri ve senatörlerde başkanının yargı bağımsızlığını zayıflatmasının onları başkandan koruyup çoğulcu siyasi kurumların sürekliliğini garantileyen sistemdeki güç dengesini bozacağını

anladılar.”s.313. (Keşke bizim milletvekillerimiz de bunları görecek ferasette olsalardı ama muhalefet de dahil 2016'dan beri bu sorun vardı ve göz ardı edildi ve şimdi ana muhalefeti de vurdu.

“Roosevelt bir sonraki adımda belki de yasama da çoğunluk elde etmenin çok fazla taarruz ve zaman gerektirdiğini, bunun yerine çoğulculuğa ve ABD sistemine boş verip ülkeyi kararnamelerle yönetebileceğini düşünebilirdi. (1936-40 dönemi) Ancak kongre böyle bir şeyi kesinlikle onaylamazdı. Bu durumda Roosevelt kongrenin Büyük Buhranla mücadele için alınması gerekli olan tedbirleri engellediğini savunarak ulustan destek isteyebilirdi. Kongreyi kapatmak için polisi kullanabilirdi Uzak ihtimal gibi mi geliyor? 1990'larda Peru ve Venezuela'da olan tam da buydu. Başkan Fujumori ve Başkan Chavez işbirliğine yanaşmayan kongreyi kapatmak için halkın iradesine başvurdular sonra da anayasayı başkanın yetkilerini büyük ölçüde pekiştirecek şekilde yeniden yazdılar. 1720'li yıllarda Wallpole'u Britanya mahkemelerini tekrar düzenlemekten alıkoyan da ABD kongresini Roosevelt'in planına destek vermekten alıp koyan da aynı şeydi: çoğulcu siyasi kurumlarda gücü paylaşanların kaygan zemin korkusu. Roosevelt'in karşısında verimli döngünün gücü çıkmıştı.” s.313.

“Verimli döngü çok sayıda mekanizma ile çalışır. Birincisi çoğulcu siyasi kurumlar gücün bir diktatör, hükümet içindeki bir grup ya da iyi niyetli bile olsa bir başkan tarafından gasp edilmesini zorlaştırır. İkincisi daha önce birkaç defa gördüğümüz üzere kapsayıcı siyasi kurumlar, kapsayıcı ekonomik kurumları destekler ve onlar tarafından desteklenirler. Bu da başka bir verimli döngü yaratır. Son olarak kapsayıcı siyasi kurumlar özgür medyanın gelişimine izin verir ve özgür medyada Hırsız Baronların artan ekonomik egemenliğinin ABD'deki kapsayıcı ekonomik kurumlarının özünü tehdit ettiği 19. Yüzyılın son çeyreği ile 20.yüzyılın ilk çeyreğinde yaptıkları gibi kapsayıcı kurumlara yönelik tehditler hakkında bilgi sağlar ve muhalefeti harekete geçirir. “ s.317.

“20. yüzyılın yeni mutlakîyetini, yani komünizmini anlamadan 20. yüzyıl sonunda dünyanın en yoksul bölgelerinin büyük kısmını anlayamayız. Marks'ın öngördüğü eşitsizliğin olmadığı daha insani koşullarda refah yaratacak bir sistemdi. Lenin ve onun Komünist Partisi Mars'tan esinlenmişti ama uygulaması teoriden ancak bu kadar farklı olabilirdi. 1917 Bolşevik devrimi kanlı bir olaydı ve insani bir yanı yoktu. Eşitlik de bu denklemin parçası değildi. Lenin'in ve çevresindekilerin ilk işi, Bolşevik Partisinin başına yeni bir elit grubu yani kendilerini koymak oldu. Bunu yaparken yalnız komünist olmayan ögeler değil, güçlerini tehdit edebilecek diğer komünistleri de tasfiye edip öldürdüler. Ama asıl trajedi henüz başlamamıştı. Önce iç savaşta, ardından Stalin'in kolektivizasyonu ve yaklaşık 40 milyon kişinin ölümüne yol açmış olabilecek bitmek bilmez tasfiyeler geldi. Rus komünizmi acımasız, baskıcı ve kanlıydı ama

emsalsiz değildi. Ekonomik sonuçları ve çekilen acılar başka yerlerde olanlarla çok benzerdir. Örneğin 1970'lerde Kızıl Kmerlerin Kamboçya'da yaptıkları, Çin'de ve Kuzey Kore'de yaşananlar. Piyasa olsun olmasın ekonomik kurumlar halkı sömürmek üzere tasarlandı ve mülkiyet haklarından tümüyle uzak durmak da çoğu zaman refah yerine yoksulluk getirdi.” s.364

“Uluslar sömürücü kurumlar yüzünden ekonomik başarısızlığa uğrarlar. Bu kurumlar yoksul ülkelerin yoksul kalmasına neden olur. Ekonomik büyüme yoluna girmelerini engeller. Afrika'da Zimbabbe ve Sierra Leone, Güney Amerika'da Kolombiya ve Arjantin gibi ülkelerde, Asya'da Kuzey Kore ve Özbekistan ve Ortadoğu'da Mısır gibi ülkelerde durum böyledir.”s.371.

“Botswana ezberi nasıl bozdu. Bağımsızlığını kazandıktan sonra hızla kapsayıcı ekonomik ve siyasi kurumlar kuruldu, demokratik oldu, düzenli ve rekabetçi seçimler yaptı, iç savaşlar ya da askeri müdahalelerle karşılaşmadı. Hükümet mülkiyet haklarını uygulayan makro ekonomik istikrarı sağlayarak kapsayıcı piyasa ekonomisinin gelişimini destekleyen ekonomik kurumlar kurdu.” s.381.

“Teorimizin merkezinde kapsayıcı ekonomik ve siyasi kurumlarla refah düzeyi arasındaki ilişki var. Mülkiyet haklarını dayatan, eşit şartlar oluşturan ve yeni teknolojilere ve becerilere yatırımı destekleyen kapsayıcı ekonomik kurumların ekonomik büyümeye katkısı, küçük bir grubun çoğunluğunun kaynakları sömürmesi üzerine kurulmuş, mülkiyet haklarını korumakta ya da ekonomik faaliyetler için teşvik sağlamakta başarısız kalmış sömürücü ekonomik kurumlara göre daha fazladır.” s.397.

“Bu eğilimler sömürücü ekonomik ve siyasi kurumların ekonomik büyüme çeliştiği anlamına gelmiyor. Aksine diğer koşullar sabitken, bütün elitler sömürecek daha fazla kaynak bulabilmek için büyümeyi mümkün olduğunca desteklemek isterler. Minimum düzeyde de olsa siyasi merkezileşme sağlamış sömürücü kurumlar genellikle belli ölçüde büyüme sağlayabilirler. Ancak asıl önemli olan sömürücü kurumlarda büyümenin iki önemli sebepten ötürü sürdürülebilir olamayacağıdır. Birincisi sürdürülebilir ekonomi büyüme, inovasyon gerektirdiğidir ve inovasyon ekonomik alanda eskiyi yeniyle değiştiren ve aynı zamanda yerleşik güç ilişkilerinin istikrarını bozan yaratıcı yıkımdan ayrıştırılamaz. Sömürücü kurumlara hakim elitler yaratıcı yıkımdan korktukları için ona direnirler, dolayısıyla sömürücü kurumlarda gelişmeye başlayan her tür büyüme kısa ömürlü olur. İkincisi sömürücü kurumlara hakim olanların toplumun geri kalanının zararına da olsa bundan faydalanabilmesi sömürücü kurumlarda siyasi gücün fazlasıyla arzulandığını ve sayısız bireyin ve grubun onu elde etme mücadelesine girdiğini gösterir. Sonuç olarak sömürücü kurumlarda toplumları siyasi istikrarsızlığa itecek güçlü kuvvetler olacaktır.” s. 399.

